

GRECSÓ KRISZTIÁN REGÉNYE NÉMETŰL IS MEGJELENIK „Szerethető, belakható világot teremtek”

A népszerű berlini kiadó, az Ullstein Verlag német fordításban megjelenteti Grecsó Krisztián Isten hozott című regényét. A korábban lapunkban is publikáló szegvári születésű fiatal író, aki a Pletykaanyuval robbant be a magyar irodalomba, nemrégiben József Attila-díjjal tüntették ki.

Grecsó Krisztián

FOTÓ: DM/DV

– A József Attila-díjat fiatal íróknak, költőknek ritkán ítélik oda, holott elvileg középgenerációs fiatalabbaknak kellene kapniuk. Ezért is boldog vagyok, hogy elnyertem, és persze azért is, mert például a zenészekkel szemben az írók számára a díjak legitimitációt jelentenek. Egy szimfonikus zenekarban játszó hegedűsnek nem kell ahhoz Liszt-díj, hogy elhiggyék neki: muzsikusként. De egy normális kinézetű ember nehezen tudja elhíttetni magáról, hogy író, mert az emberek többsége nem olvas, nem tájékozódik, hiába publikál rendszeresen az Élet és Irodalomba, különböző folyóiratokba. Egyébként is Magyarországon a felsőoktatástól a művészeti ágakig rang- és díjkorszakban szenved – mondja Grecsó Krisztián, aki az elismerést elsősorban regénye, az Isten hozott nagy sikerének és a pozitív kritikái visszhangjának tulajdonítja. Több mint harminc értékelés jelent meg róla egy év alatt, és készül a német kiadása is.

– Németországban világosan megmondták: csak regényeket írjak, mert őket a novellák nem érdeklik. Az Isten hozott német fordítását megjelentető berlini Ullstein Verlag egy feltörekvő kiadó, amely pályakezdő fiatalokba is befektet. Új arcukat építik Ulrike Ostermeyer vezetésével, aki Szerb Antal könyveit is sikerre vitte a német piacon. Nagy szerencse, hogy kapcsolatba kerültem velük, a 2007-es Lipcsei Könyvvásárra jön ki a kötet – meséli a szegvári születésű író, aki azt reméli, nemcsak a családja, hanem szülőfalujának értelmisége is kicsit magáénak érzi sikereit. A Pletykaanyu óta rendeződött a viszonya a felajzott szegváriak többségével. Hamarosan megjelenik a Magvetőnél a viharról szóló kötet javított kiadása. Az új verzióban kicserélt néhány novellát, megfésülte kicsit a mondatokat.

– Akadémiai ösztöndíjjal nemrégiben Berlinben töltöttem három hónapot. Elkezdttem egy új regényt, ami már nem a falumírtást építi. A dél-alföldi környezet ugyan megmarad, de már egy más társadalmi réteg, a vidéki értelmiség, egy tanárember és egy jogász bukkan föl benne. A centrumtól távol, önmagukat tudatosan elemző figurák ők, akik ebben a furcsa régióban a nemzetiségek, a kocsmák között elszigeteltségben élnek az életüket. A regény két ember viszonyán keresztül mutatja be ezt a sajátos világot. Valóságos Berlin-mánia tapasztalható ma a magyar irodalomban. Noha az út előtt mindenkitől azt hallottam, hogy csodás lesz, szkeptikus voltam, nem éretem, miért kell annyira rajongani Berlinért. Nehezen barátkoztam meg a várossal, de három hónap múltán úgy jöttem haza, mint a rajongók egyike. Hihetetlen gazdag Berlin kulturális élete, ugyanakkor belakható, barátságos is. Egy olyan metropolisz, ahol minden megtalálható, de óv, véd, teret és nyugalmat ad. Atmoszférája kicsit olyan, mintha sok Szeged lenne egymás mellett – mondja Grecsó Krisztián, aki új regényének befejezését 2007 végére, 2008 elejére tervezi.

– Szilasi László az Isten hozott kapcsán jegyezte meg, hogy a történet rehabilitációja mellett létezik egy ki nem mondott párhuzamos folyamat is az irodalomban: a világképzés, világtérítés – emlékeztet a fiatal író. – Szeretik az olvasók azokat a regényeket, amelyeknek aktuális, belakható világuk van. Jó példa erre a Jadvi-ga párnája vagy az öntörvényű, misztikus dél-amerikai regények sikere. Krúdy nál is azt az atmoszférát imádjuk, ami Szindbád körülvé. Tudatlanul én is valami ilyesmit csináltam az előző könyvemben, most pedig tudatosan is törekszem arra, hogy az új regényemben a fordulatos történetek mellett egy nagyon szerethető, belakható, élvezetes világot teremtek.

HOLLÓSI ZSOLT

Versünnepe: április 11.

Szabó Lőrinc: Hajnali rigók

Hajnali négykor bekiabáltak, ahogy a torkukon kifért, (bár az ablak alatt a fáknak zord kucsmáiba alig ért, még nem is ért új fénye a napnak/s mint a bolondok, úgy kacagtak, kurjongattak az ablak alatt vad vigadkozásban a kerti rigók.

Hajnali négykor szárnyas égi korhelyek dala vert ma fel. Micsoda hangok csetepatéi! Füttyök, sípok, ezer meg ezer! Bosszantott ez a csibészlarma, de a szívem nemsokára együtt dalolt, egy nótára vert veletek, buta sárgarigók.

S mintha én volnék a hajnal, mintha én volnék a kert, úgy megteltem e friss zsvavajjal, úgy telezengett az irigyelt állati jókedv bölcsessége, hogy valami könnyű égből, földöntúli békekességbe vittek, emeltek a földi rigók.

Hajnali négytől harsogott a korhelynóta az ablak alatt; úgy zengett az a dal, hogy azóta nélküle is csupa fütty a nap; csupa fütty, pedig elhallgattak s reggelre emlék maradt csak, hogy milyen éktelenül mulattak a hajnali kertben a sárgarigók.

annál titokzatosabbak. Már tudjuk őket fejből is, de minden alkalommal, hogy elének kerülnek, új fényben ragyognak föl. Elolvassuk ezerszer, s legközelebb, ezeregyedszer, az Ezeregyéjszaka tündéri varázstát árasztják. Úgy tűnik, manapság sokan fordítanak hátat e „tündéri

varázsnak”. Nem tudják, hogy szegényebbekké válnak verset, irodalmat szerető embertársaikkal. Hiszen nem élnék azokkal a lehetőséggel, hogy az irodalom segítségével megszólítsák a megszólíthatatlant. Nem látják, hogy az emberi létezés még sértetlen alaprétegeiről már csak a költészet, az irodalom beszél. Mert – Zalán Tibor sorait idézve – „nincs már tiszta szó, csak show”. Ha verset olvasunk, akkor – Márai szavaival – „a világ szerkezetének titkos ketyegését véljük hallani”. Legkedvesebb vers? Ady: Krisztus-kereszt az erdőn, Babits: Esti kérdés, Kosztolányi: Hajnali részegség, Szabó Lőrinc: Mozart hallgatása közben, József Attila: Talán eltűnök hirtelen... Kormos István: Fehér virág, Juhász Ferenc: A szarvassá változott fiú kiáltozása a titkok kapujából, Pilinszky: Apokrif, Lászlóffy Aladár: Hallod-e te sötét árnyék, Baka István: Vadszölvő. Ennyi... Aztán jöhetnek még száz újabb – ugyanennyi joggal.

– Talán a legnagyobb szabadságok egyike a vers! – lelkesedik Galkó Bence színművész, a Szegedi Nemzeti Színház társulatának tagja. – Megéljük a szellemi és érzelmi szabadságot, mikor verset olvasunk. Miért? A jéghegy miatt. A Hemingway-féle jéghegy-elv szerint szövegként csak a jéghegy csúcsa, egytizede látszik, a többi feltárása a mi dolgunk. A „vers-jéghegynél” még nagyobb rész marad a víz alatt, s a csak sejtethető rész megfejtése csodás élmény, komoly szellemi kaland. Kedves költő? Van, akit két versre, mást az egész életművéért szeretek. Soroljam? Az egész József Attila, Pilinszky. Berda József, akit kevesen ismernek. De mondhatom Kosztolányi, Babits, Baka Pista, Vas István nevét is. Karinthyról nem is beszélve! Egyetlen kedves versem nincs. Minden költemény szeretek, kivéve a programverseket. Mert a versnek nem lehet dolga a közvetlen politikázás, csakis a közvetett, vagyis az erkölcsi, szellemi útmutatás. Mikor mondtam legutóbb verset? Csütörtökön délután a Betűvetés könyvkiállítás megnyitóján Bartókról – például Juhász Gyulától és Juhász Ferenctől. Legközelebb pedig szeretettel várok mindenkit a Milleniumi kávéház keddi estjére, A hollóra.

ÜZSÁSI ILONA

A „MŰVELT NAGYKÖZÖNSÉG NEVÉBEN” LÉPETT FEL

Horger Antal hadakozásai

Horger Antal, a szegedi egyetem „fura ura” neve ma leginkább arról híres, hogy annak idején eltanácsolta a tanári pályáról József Attilát. Az egykori nagy híru nyelvész a „művelt nagyközönség nevében” volt igazgatója perében a vád tanújaként lépett fel, s Radnóti Miklóst is megpróbálta megrendszabályozni.

Horger Antal a szegedi egyetem „fura ura”-ként tanácsolta el a tanári pályáról József Attilát, annak Születésnapomra című verséért. Amúgy Horger a magyar hangtörténet, a szövegtudomány és a székely nyelvjárás vizsgálatával máig ható kutatásokat végzett. A magyar igeragozás története, A magyar szavak története vagy az Általános fonetika című munkája ma is a nyelvtudomány alapműveinek számát.

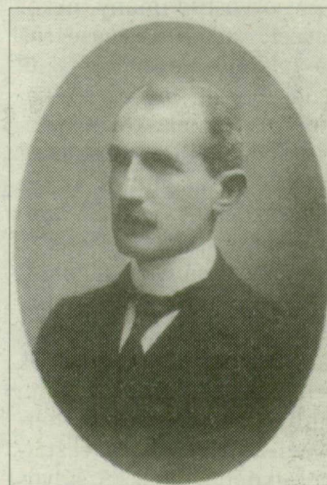
Az igen szigorú professzornak ismert Horger 1943 szeptemberében az Esti kurír című lapnak a következő szavakkal idézte fel József Attilát: „József Attila... József Attila... Sovány, nagyhajjú fiatalember volt, igen vakmerő verseket írt a Délmagyarországra. Mondom neki nagy szelíden... amice, mások is írtak már fiatal korukban verseket, mégis tisztességes ember lett belőlük!”

Horger, aki a költővel való afférja miatt került a halhatatlanok közé. A szegedi egyetemre magyar-francia-filozófiai szakra beiratkozott József Attila önéletrajzában is fel-

idézte a történeteket, hiszen minden kedvét elvette a tanulástól, hogy Horger Antal, akinél nyelvészetből kellett volna vizsgáznia, magához hívatva 1925. március 25-én, és „két tanú jelenlétében... kijelentette, hogy belőlem, míg ő megvan, sohasem lesz középiskolai tanár, mert olyan emberre – úgy mond –, ki ilyen verset ír, s ezzel elém tárta a Szeged című lap egyik példányát, nem bízhatjuk a jövő generáció nevelését.”

Az említett vers egyébként páratlanul sikeressé vált már a maga korában. Hét cikkben is méltatták, s Hatvani Lajos az egész háború utáni nemzedék dokumentumának nevezte.

A Magyar Kultúra című folyóiratban 1935-ben Horger Antal ismét megszuhogtatta azt a bizonyos honvédő szabályját: „Sem a nyelvtörténet, sem a logika szempontjából nem helyeselhető, hogy protestáns honfitársaink továbbra is ragaszkodjanak az elavult keresztényen alakhoz. Ha elejtjük azt a megokolásul egyedül

Horger Antal 1920-ban. Nagy nyelvész, de kisszerű ember

szolgáló, de kevés értelemmel bíró érvet, hogy a keresztény szóhasználatnak tüntetés a célja, akkor nincs semmi ok a keresztény magyarság elnevezésbeli egységének megbonthatására.”

Horger Antal jellemvonása, mely szerint tüntetés minden, ami a művelt közönség megszokott rendjét megzavarja, persze már korábban is kiütöközt, 1919 májusában ugyanis kommunista igazgatót neveztek ki a fővárosi Erzsébet Nőiskola élére, ahol Horger akkoriban tanított. A „fura úr” a tanácsköztársaság bukása után tartott testületi értekezleten kijelentette: mivel véget ért a vörös farsang, ezért úgy nemzeti, mint tudományos és erkölcsi szempont-

ból egyaránt a testületre oktrojált vezető el kell távolítani.

Horger hamar a tettek mezejére lépett – ahogy Bihari Mór tanulmánykötetében feltárta –, s írásban jelentette fel igazgatóját a Budapestet megszállás alatt tartó román hadseregnek, majd a vád tanújaként is fellépett a bíróságon, ezzel is hozzájárulva a vádlott nyolcévi fegyházbüntetéséhez.

Az akkor már az iskolát igazgató Horger a periratok szerint nyelvészként a tárgyaláson azt rórta fel elődjének, hogy az az igazgató titulust a vezető megszólítással, a tanár szót a nevelővel helyettesítette, szociológiaórán pedig Krisztust Marxszal hasonlította össze.

Az 1919 őszén már akadémiai tag Horger 1922-ben került a szegedi egyetem nyelvtudományi tanszékének élére, s kevésbé ismert, de Radnóti Miklós ügyében is szót emelt. Radnóti Pirul a naptól az őszi bogoly című verséért 1931-ben nyolcnapi elzárásra ítélte a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszék, s elkoboztatta a kötetet. A költő naplójában utalt arra, hogy Horger a kari ülés elé vitte a dolgot, s ott Radnóti csak Sík Sándor szava mentette meg. Horger a verset tartalmazó Újmódi pásztorok éneke című kötet megjelenése után pedig, egy kollokviumon, állítólág Radnóti minden egyes szavába belekötött.

KOROM ANDRÁS